

Morfologická a syntaktická charakteristika českých číslovek vyjadřujících počet entit, jejich souborů a druhů

Šárka Zikánová, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, UK FF

Předkládaná diplomová práce se zabývá částí slovního druhu číslovky, a to zejména problematickými a málo popsány či nepopsány jevy v morfologii a syntaxi současné češtiny. **Téma** je zvoleno velmi vhodně, protože zaplňuje jednu podstatnou mezeru v popisu češtiny, kterou již delší dobu pociťovali např. učitelé češtiny pro cizince nebo odborníci na počítačové zpracování jazyka.

Jazykový materiál pochází z korpusu SYN a z dokladů z internetu nalezených prohlížečem jyxu. V jednotlivých částech výzkumu autorka přesně popisuje, jak byl materiál získáván a která část z něj zpracována (např. v případě velkého množství dokladů). Poukazuje také na problémy ve vyhledávání, které způsobuje nejasná lemmatizace méně obvyklých druhů číslovek, ať už v jyxu, nebo v SYNu, a předkládá vlastní řešení (vyhledávání těchto číslovek po jednotlivých tvarech). Z materiálu nejsou vyloučeny doklady, jejichž užití číslovek by bylo možné označit za vysloveně chybné; vzhledem k cíli práce (popis celkové situace v užívání číslovek, nikoli hodnocení normy) jde o postup přiměřený, nicméně obecně otvírá otázku, jak vybírat doklady z korpusu pro jazykovědný výzkum.

Stavba práce je přehledná a podrobně propracovaná, jak ukazuje již např. obsah. Práce je rozdělena do dvou částí, v nichž je problematika číslovek hodnocena z různých pohledů. První z nich (kap. II, Jednotlivé typy číslovek vyjadřujících počet entit, jejich souborů a druhů) se zabývá podrobnou charakteristikou číslovek, jejich významem, morfologií a syntaxí. Celkově zachycuje jevy problémové, např. číslovky typu *dvacet jedna*, číslovky s vyjádřeným počtem desetinných míst, ustrnování číslovek typu *čtvero*. Jejich analýza je podrobná a všestranná a přináší řadu nových zjištění, např. o možnostech rozvíjení číslovkových výrazů shodným přívlastkem.

Druhá část (kap. III, Počítání entit označených jmény s okrajovou distribucí čísla) vychází od jména počítaného předmětu, nikoli od číslovky, a zjišťuje, s jakými druhy číslovek se různé typy jmen obvykle pojí. V této části kol. Jiranová samostatně klasifikuje substantiva podle jejich vztahu k číslu a značně tak upřesňuje tradiční systém vydělující jména hromadná, látková a pomnožná. Zajímavé je zejména zařazení slov deklinovaných podle vzoru *stavení* mezi jména s okrajovou distribucí čísla – prosím u obhajoby o vysvětlení, proč byla tato substantiva zařazena do této skupiny.

V celé analýze je třeba vyzdvihnout komplexnost a přehlednost zpracování u každého jednotlivého problému: v práci je zahrnuto dosavadní zpracování otázky v odborné literatuře, eventuálně diachronní vysvětlení, rozbor materiálu, vlastní interpretace a konfrontace s odbornou literaturou, každá podkapitola obsahuje shrnutí. Zvláště oceňuji, že autorka vždy vysvětluje zjištění plynoucí z analýzy dokladů, neboť tento typ práce by bylo jednoduché zahltit doklady bez rozboru.

Na počátku práce je vymezen základní **terminologický aparát**, který se dále důsledně dodržuje. V případech, kde se kol. Jiranová odchyluje od tradiční terminologie (např. u typů číslovek), tyto odchylky vysvětluje. Definuje ale i obecně vžité pojmy důležité pro její práci (substantivum, adjektivum).

Naprosto mimořádný je **rozsah práce** (206 str.) a množství zpracovaných otázek, které vzhledem k obvyklým nárokům odpovídají 3–4 diplomovým pracem.

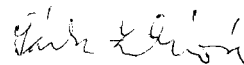
K formální a jazykové stránce nemám připomínky, v práci je jasně vyznačen původ dokladů, jsou odděleny doklady vyhledané od zkonstruovaných, bibliografický seznam a

citace odpovídají normě, formulace jsou logické a srozumitelné, práce je pečlivě zpracována graficky (zvláště názorné jsou shrnující tabulky).

Celkově práce kol. Jiranové jednoznačně přesahuje požadavky kladené na diplomovou práci. Její analýza je rozsáhlá vyžralá vědecká práce. Autorka si zvolila nosné téma, prokázala, že dokáže jednoznačně definovat používané termíny, samostatně zpracovala problémový materiál. Ve své analýze přináší řadu nových zjištění o užívání číslovek v češtině, přičemž vyvrací některá dosavadní tvrzení (např. K. Hausenblas). Je si vědoma dalších souvislostí a otevřených otázek, ke kterým její práce vede. Její práce může sloužit jako podklad např. pro lemmatizaci v ČNK, ale také pro příští kodifikaci – po zpracování hlediska přijatelnosti v současné češtině. Vřele doporučuji diplomovou práci kol. Jiranové k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně. Práci zároveň navrhuji jako podklad pro rigorózní řízení a udělení titulu PhDr.

V Praze dne 26. 8. 2008

PhDr. Šárka Zikánová, Ph.D.
vedoucí práce